

נצבים-וילך - שילוב יציבות וחדשנות בעבודת ה'

השיחה: ליקוטי שיחות חלק כ"ט שיחה לפרשת נצבים-וילך • siha.beiyoune@loubavitch.fr

מקור 2:

והנה, ידוע שתוכן כל ענין וענין מתבטא בשמו בלשון הקודש⁴. ועפ"ז, לכאורה שמות הפרשיות 'נצבים' ו'וילך' מבטאות שני נקודות בעלי משמעויות מנוגדות לגמרי:

המלה "נצבים" מבטאת עמידה ויציבות, (כנזכר ב'היום-יום' הנ"ל - "קיימים ועומדים"), ולא רק סתם עמידה, אלא עמידה חזקה בתוקף, ('נצבים' מלשון 'נָצַב מֶלֶךְ'⁵ - תקיפות של מלך!). משא"כ תוכן תיבת "וילך" הוא - תנועה והליכה.

ואעפ"כ, לא רק שהננו מחברים שני פרשיות הפוכות אלה, אלא אומרים שבעצם - הרי הן פרשה אחת. [ולכאורה, איך אפשר לחבר שני תנועות אלה המבטאות מצביינפש הפוכים לגמרי?].

מקור 3:

והביאור בזה: הסיבה לכך ששתי פרשיות הפוכות אלה נחשבות לפרשה אחת, היא משום שעבודת ה' צריכה לכלול שני תנועות מנוגדים אלו יחד: מצד אחד 'עמידה' בתוקף גדול על עקרונות, ומצד שני 'הליכה' ושינוי תמיד - "מְחִיל אֶל חֵיל". וההכרח לשלב שני תנועות אלה כל כך חשוב, עד ששני קווים אלה מתבטאים בכל שלושת העמודים עליהם העולם עומד⁶ - תורה, עבודה (תפילה) וגמילות חסדים (מצוות):

מקור 4:

בתורה יש בה שני התנועות: 'נצבים' - תורה שבכתב, שהיא יציבה וקבועה באותיותיה ובתיבותיה, ללא כל שינוי; ו'וילך' - תורה שבעל-פה, המגיעה ג"כ ממשה רבינו אלא שצריך להיות בה התרחבות וחדושים בכל דור ודור (כפי שמבאר הרמב"ם⁷). אלא שגם חידושים אלה צריכים להיות מבוססים על כללי ויסודות התורה⁸, שבהם אין שינוי - בבחינת 'נצבים'⁹.

⁴ עיקר השיחה נסוב על ההוראה שאפשר ללמוד מ"שם" הפרשה. לקהלים מתחילים, יש להסביר היטב בהקדמה את ה"סוד" המובא בכמה שיחות, שגם "שם" הפרשה מהווה הוראה בעבודת ה'. ואדרבה, בתוך "שם" הפרשה נמצאת ההגדרה של תוכן הפרשה. (וכמו ששמו היהודי של בן-אדם המבטא תוכנו וכו').

⁵ מלכים א כב, מח: "וּמֶלֶךְ אֵין בְּאָדָם, נָצַב מֶלֶךְ". רש"י: "בימי דוד, הנציב הוא המלך" [העומד בתוקף גדול, ואין שום מלוכה אצל בני אדם]. אגב, גם בעברית מדוברת, "נָצַב" הוא התואר הניתן לכל מפקד חשוב בתוך המשטרה...
⁶ משנה אבות א, ב: "על שלשה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים". במפרשים שם מבואר ש"עבודה" היא העבודה בבית-המקדש (ועבודת התפילה באה במקומה), וגמ"ח היא היסוד לכל המצוות.

⁷ הקדמת הרמב"ם ליד החזקה: "כל המצוות שנתנו לו למשה בסיני - בפרושן נתנו. שצאמר: 'ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה'. 'תורה' - זו תורה שבכתב. 'המצוה' זו פרושה... תורה שבעל פה. כל התורה [שבכתב] - כתבה משה רבינו קודם שיתנו בכתב ידו. תורה שבעל פה - למדה משה רבינו קלה בבית דינו לשבעים זקנים... ומדברים שנתחדשו בכל דור ודור בדינים... במדה משלוש עשרה מדות והספיקו עליהם בית דין הגדול".

חשוב מאוד לציין נקודה זו: שהתורה שבעל פה אינה ח"ו המצאות מהרבנים... אלא באה גם היא מסיני, ע"י משה רבינו! אלא שהתורה שבכתב מקובעת, משא"כ בתורה שבעל פה ישנו צורך לחדש בכל דור ודור - כמוסבר בפנים. הרבי מציין גם לגמרי יומא כח, ב, (על זה שאברהם אבינו קיים) "תורת" (לשון רבים) (תולדות כו, ה): "אחת - תורה שבכתב, ואחת - תורה שבעל פה".

⁸ לקהל מתקדם: עפ"י מבואר דיוק מאמר חז"ל "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, הכל ניתן למשה מסיני" (מיוסד על מגילה יט, ב), דלכאורה, מה עתיד התלמיד אם הכל כבר ניתן למשה? אלא, שלמשה ניתנו הכללים, והתלמיד מחדש בכך שהוא מוציא ע"י כללים אלה - פירושים שאף אחד לא חשף קודם!

הערה למגיד השיעור: שיחה זו מיוסדת גם על התנועות ש"פ נצבים-וילך תשמ"ב, וכדאי לעיין בהנחת השיחה (נמצאת במדור 'הוספות'), הכוללת כמה פרטים נוספים באותיות של 'עבודה'. מכיון שהשיחה כוללת פרטים רבים, כדי להקל להבין את הבניין הנפלא שבשיחה זו, הוכן נספח עם טבלא מסכמת. תמצאו באתר בשם "Annexe - Tableau récapitulatif.pdf".

מקור 1:

בנוגע לשבת שקודם ראש-השנה, ידוע הפתגם המובא בהיום-יום, וזהו לשונו: "אדמו"ר הזקן סיפר: בהיותי במעזריטש שמעתי ממורי ורבי הרב-המגיד בשם מורו רבו הבעש"ט נ"ע: החודש השביעי (תשרי), הקב"ה בעצמו מברכו בשבת מברכים שהוא השבת האחרון דחודש אלול, ובכוח זה - ישראל מברכים את החודשים י"א פעמים בשנה (חוץ מחודש תשרי).

"כתיב [בפרשתנו] 'אתם נצבים היום', ד'היום' קאי על ראש השנה שהוא יום-הדין, וכמו שכתוב 'יהי היום גו'ל', ותרגם 'והוה יום דינא רבא'. ואתם נצבים קיימים ועומדים, והיינו שזוכים בדין. ובשבת שלפני ר"ה, שהוא שבת האחרון דחודש אלול, קוראין אז פרשת 'אתם נצבים', דזהו ברכתו של הקב"ה".

ומזה מובן הייחודיות שבפרשת 'נצבים' הנקראת תמיד לפני ראש-השנה, בכך שמפרשה זו "לוקחים כוחות": (1) כדי לזכות בדין בראש-השנה, (2) כדי לברך את שאר י"א החודשים.

[לכאורה, היינו יכולים לחשוב שרק פרשת 'נצבים' קשורה לראש-השנה, ושפרשת 'וילך' (שהשנה קוראים עם 'נצבים') איננה קשורה כלל לראש-השנה. אולם, אי-אפשר לומר כך:]

דהנה, הרס"ג² מבאר בסידורו, שפרשת נצבים-וילך היא בעצם "פרשה אחת המתחלקת לשתיים, אם יש צורך בכך"³, ומזה מובן שגם פרשת 'וילך' (שהיא בעצם חלק בלתי נפרד מפרשת 'נצבים') - קשורה גם היא לראש-השנה כ'נצבים'.

והגם שישנם שנים מסוימות בהן פרשיות נצבים-וילך נקראות בשבתות נפרדות, ואז 'וילך' נקראת בפועל אחרי ראש השנה -

יש לפרש זאת כך (ביסוד הביאור הנ"ל בהיום-יום): בברכת הקב"ה לפני ר"ה ישנם שני נקודות: (1) עצם זה שהקב"ה מברך אותנו (כדי שנזכה בדין) - וזה מתבטא ב'נצבים'. (2) זה שברכה זו נותנת לנו כוח לברך שאר החדשים - וזה מתבטא ב'וילך' (כדלהלן). ולכן אין זה מפריע, אם בפועל קוראים פרשת 'וילך' (המבטאת את גילוי ברכת החודשים הבאים) - אחרי ר"ה.

¹ איוב ב, א: "וַיְהִי הַיּוֹם - וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹקִים לְהִתְיַצֵּב עַל ה', וַיָּבֹאוּ גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם לְהִתְיַצֵּב עַל ה'". והתרגום מבאר, שיום זה הוא יום הדין הגדול!

² ביוגרפיה: רב סעדיה בן יוסף גאון (רס"ג) נולד במצרים בשנת 4642 (882). מאוחר יותר עבר לארץ ישראל ומשם לבגד. מגדולי גאוני בבל. חיבר כמה ספרים יסודיים וחשובים בהלכה ובמחשבת ישראל.

³ הרס"ג מבאר שם ש"הפרשיות הן נ"ג (53)... שמונה מהן מצטרפות לפעמים שתיים-שתיים ביחד ונקראות בארבע שבתות, והן: ויקהל ואלה-פקודי, אשה (תזריע) וזאת תהיה (מצורע), אחרי-מות וקדושים, בהר-סיני אם-בחקותי. ומהן פרשה המתחלקת לשתיים, ונקראת בשתי שבתות אם יש צורך בכך, והיא אתם-נצבים הנחלקת בוילך-משה".

מדייק הלשון מובן, שיש שני סוגים של פרשיות מחוברות: יש פרשיות נפרדות שאפשר לחבר במידת הצורך, ויש פרשיות שבעצם הן פרשה אחת, אבל אפשר לחלק אותה לשני שבתות במידת הצורך... ורק פרשת נצבים-וילך נכנסת לקטגוריה זו השניה - "פרשה אחת המתחלקת לשתיים"...

ולכן ישנו גם חילוק באופן הלימוד: בתורה שבכתב מברכים ברכות התורה גם אם לא מבינים מה שקוראים! העיקר הוא שקוראים את נוסח התורה איך שהקב"ה **קבעו**... משא"כ בתורה שבעל-פה, שאם האדם לא מבין בעצמו את הנלמד, ע"י **שכלו**¹⁰ - איננו מקיים כלל את מצוות לימוד התורה!¹¹

מקור 5:

בתפילה יש בה שני התנועות: 'נצבים' - חובת התפילה **הקבועה** והמוטלת על כל אדם בכל יום ויום, ללא שום שינוי; 'וילך' - הכוונה והעבודה שבלב¹² שע"י תפילה, דבר בו ישנם שינויים דרסטיים בין תפילת אדם לחברו, ובין יום ליום אחר¹³.

שתי תנועות אלה נמצאות גם בנוסח התפילה: בעוד שלושת הברכות הראשונות והאחרונות של העמידה **קבועות** ותמידיות¹⁴, הנה תוכן ומספר הברכות האמצעיות של העמידה **מתחלפות** לפי היום (אם זה יום חול, שבת, יום-טוב וכו').

מקור 6:

במצוות יש בהן שני התנועות: 'נצבים' - מניין 613 המצוות וקיומן: **קבוע** ואינו ניתן לשום שינוי (כמו שנאמר "לא תסף עליו ולא תגרע ממנו"¹⁵); 'וילך' - ההידור שמומלץ¹⁶ לעשות בכל מצוה, כדי לעשותה 'לפנים משורת הדין' וכדומה¹⁷.

מקור 7:

הטעם לכך שעבודתם של ישראל נקבעה בשני תנועות אלה יובן בהקדים גדרם הפנימי של התורה והמצוות: מצד אחד - הם הרי ניתנו **מהקב"ה**, ומצד שני - מטרתן היא להתקיים ע"י **האדם**.

⁹ ובמילים אחרות: בתורה שבעל פה **עצמה**, קיימות שני תנועות אלו: מצד אחד האדם מוכרח "לאפשה לה בכל יומא" (זוהר"א, יב, ב), להתייגע כדי לייצר **חידושי** האישיים בתורה, ומצד שני, מוכרח הדבר להיות מיוסד רק על כללי ויסודות התורה **הקבועים** (בהם לא חל שום שינוי!), ובהתאמה מלאה להלכה!

ועד כ"ז, שאם אינו מקפיד בזה, מובא בפרקי אבות ג, יא: "המגלה פנים בתורה **שלא** כהלכה - אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא!".

¹⁰ ולכן, ישנם בתורה שבעל פה כ"כ מחלוקות בין בית-הלל לבית-שמאי ושאר התנאים והאמוראים... מכיון שישנו חיוב על כל אחד להבין בשכלו, הנה כל אחד ואחד מבין אחרת, ובכל דור דור מתווספות הבנות **חדשות** - ע"פ כללי התורה.

¹¹ הלכות תלמוד תורה לאדה"ז ב, יב: "...אם מוציא [אותיות התורה] בשפתיו, אף על פי שאינו מבין אפילו פירוש המלות מפני שהוא עם הארץ - הרי זה מקיים מצות 'ולמדתם' (ואתחנן ה.א), ולפיכך כל עם הארץ מברך ברכת התורה בשחר לפני הפסוקים וכן כשעולה לספר תורה... במה דברים אמורים? בתורה שבכתב. אבל בתורה שבעל-פה - אם אינו מבין הפירוש אינו נחשב לימוד כלל [ואינו יכול לברך 'ברכת התורה' על 'קריאת' תורה שבעל פה...]."

¹² הרמב"ם, בהל' תפילה ונשיאת כפים א, א מציין לשני נקודות אלה בתפילה: "**מצות עשה** להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' אלקיכם, מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים אי זו היא **עבודה שבלב** זו תפלה" - "מצווה" ו"עבודה שבלב".

¹³ יש אנשים המצליחים בקלות לכוון בתפילתם, ויש שיותר קשה להם... כמו כן, יש ימים בהם מרגישים שהתפילה 'עוברת' טוב, ויש ימים בהם מרגישים הפוך... כל יום שונה מחבירו... במילים אחרות: 'נצבים' - בכל יום מתפללים, לא משנה מה המצב רוח, 'וילך' - בפועל, ה"עבודה שבלב" שבכל תפילה שונה לגמרי...

¹⁴ ברכות אלה נמצאות הן בתפילת נעילה והן בתפילת מנחה שבועית 'רגילה'...

¹⁵ הרמב"ם מחשיב זאת כאחד **מיסודי** התורה. רמב"ם הל' יסודי התורה ט, א: "דבר ברור ומפורש בתורה, שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים - אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת, שנאמר "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם - אתו תשמרו לעשות לא תסף עליו ולא תגרע ממנו" (ראה יג, א)."

¹⁶ כדברי הגמרא ברכות כח, א: "**מעלין** בקדש ואין מורידין". זוהי המלצה שתמיד עלינו לחפש איך לשפר ולחדש בקיום מצווה. והגם שבלי ההידור והשיפור הזה, המצווה מתקיימת, בכל זה על האדם להתאמץ, כדי להדר בה.

¹⁷ לקהל מתקדם: בהערה 48 מציין הרבי שזוהו גם שם הפרטים שיש במצוות תקיעת שופר לאור דברי הרמב"ם בהל' תשובה ג, ד: "אע"פ שתקיעת שופר ברה"ג **זירת הכתוב** רמז יש בו כל עורו **ישנים משנתכם** וכו'". **זירת הכתוב** מדגיש שזוהי גזירה מלמעלה, בחינת 'נצבים' ובלתי משתנה שבשופר; וענין התשובה המרומז בשופר (שפרו מעשיכם) הוא עבודת ישראל, בחינת שינוי 'וילך'.

ולכן, המצוות כוללות את שתי התכונות: מצד אחד יש בהן תכונת היציבות והעדר השינוי ('נצבים') - שהרי הן ניתנו מאת **הקב"ה**, שהוא בלתי-משתנה ("אני ה' לא שניתני"); ומצד שני, יש במצוות תכונת התנועה ('וילך'), ההתקדמות והשינוי "מחיל אֶל חֵיל" - בהתאם לטבעם של **בניישראל**, מקבלי התורה, שהם נבראים שחלים בהם אכן שינויים.

ולכן, 'נצבים' ו'וילך' הם בעצם פרשה אחת, מכיון שעבודת ה' דורשת שני מצבים ותנועות אלה - **ביחד**¹⁸: א"א להשתנות בלי להתבסס על הכללים, וא"א להישאר רק בכללים בלי לחדש!

מקור 8:

בעצם, זה שמזכירים ההכרח בשני תנועות אלה בשבת לפני ר"ה, אינו רק כהכנה **כללית** לשנה הבאה, אלא מכיון שגם בעבודת ר"ה עצמה אפשר למצוא שני תנועות קוטביות אלה.

ובהקדים, ששני תנועות אלה מקורם במהותן של התורה והמצוות איך שהם למעלה אצל הקב"ה: מצד אחד - המצוות הן **רצון** הקב"ה, ומצד שני הן נועדו לגרום לו ית' **תענוג**. (שתי נקודות אלה מתבטאות היטב במצוות הקרבנות, שהם "ריח ניחוח" - "נחת רוח לפני שִׁאמְרִי וְנִעְשָׂה רָצוֹנִי". יש כאן שני הנקודות: גרימת **תענוג** להקב"ה, וגם קיום **רצונו** יתברך).

ובכן, החילוק בין תנועת "תענוג" לתנועת "רצון" (איך שרואים זאת בנפש האדם למטה) הוא: מהות ה"תענוג" היא שהאדם מגיע למצב של **מנוחה** והעדר שינוי. משא"כ, מהות ה"רצון" היא, שדוחף את האדם לנוע **ולרוץ** (מלשון רצון) לדבר שחוץ הימנו¹⁹.

ואלו הם שני העניינים ב'נצבים' ו'וילך': 'נצבים' הוא בחינת **התענוג** (קביעות והעדר שינוי) שבתורה ומצוות, ואילו 'וילך' הוא בחינת **הרצון** (תנועה והתקדמות) שבתורה ומצוות.

מקור 9:

ובהתאם לכך ישנם שני קווים ותנועות אלה בעבודת ר"ה: עיקר מטרת ר"ה היא כדי שנמליך הקב"ה למלך עלינו²⁰. כדי להצליח בכך, יש צורך לעורר אצל הקב"ה, כביכול, את שני התנועות: **הענוג** שבמלוכה ('נצבים'), ו**הרצון** למלוך ('וילך'). ולכן בתפילות ר"ה הננו מתייחסים להקב"ה 'אם כבנים אם כעבדים': 'בן' מביא **ענוג** לאביו, 'עבד' מקיים את **רצון** אדונו.

ובכן, שורש שני קווי ותנועות עבודה אלו הוא בנקודה אחת - ביטול עצמי הבא מעצם הנפש, שלמעלה הן מבחינת הרצון והן מבחינת התענוג; ביטול זה מתבטא בזה שהיהודי **בוחר** כביכול בקב"ה ללא שום חשבונות!

ודבר זה מביא לכך שגם הקב"ה 'בוחר' בעם בישראל - "יבחר לנו את נחלתנו"²¹, ועי"ז זוכים לכך שאנו "נצבים" - "קיימים ועומדים בדין", וכך נזכה לשנה טובה ומתוקה!

¹⁸ לקהל מתקדם: עפ"י יובן גם למה 'נצבים' נאמר בלשון 'נפעל' (passif), כאילו ש'מישהו מציב אתכם', ולא נאמר 'אתם מתייצבים', משא"כ 'וילך' נאמר בלשון הפעיל (actif), שהאדם עצמו מתקדם והולך, ולא ש'מוליכים אותו'. מכיון ש'נצבים' מסמל **נתינת** הקב"ה, בעוד 'וילך' מסמל **עבודת** האדם. עפ"י תבאר גם תורת הבעש"ט הני"ל: הברכה שמברך **הקב"ה** את חודש **תשרי**, היא למעלה מגדר הנבראים, ומתבטאת בפרשת **נצבים** (מלשון 'נפעל'); ואילו פרשת **וילך** (לשון 'הפעיל') מבטאת את הכוח שמקבלים **בניישראל** מברכה זו כדי לברך **אחר-כך** את **שאר החדשים**.

¹⁹ בחסידות מוסבר בארוכה שתענוג ורצון הן כוחות הנפש ההי דומיננטיים בתוך האדם, עד שא"א להגדירם סביב איבר אחד. הם פשוט 'מכסות' את כל האדם. בלי רצון - לא עושים שום דבר. ה'ענוג' שיהיה בהמשך מעורר את ה'רצון'.

²⁰ גמרא ר"ה טז, א: "אמרו לפני ברה"מ מלכויות, כדי שתמליכוני עליכם".

²¹ פרק התהילים אותו קוראים כהכנה לתקיעת שופר - בניין **מלכות** ה'.